

Oevers onder controle

Bij het beheer van oevers komt één probleem met grote regelmaat voor en dat is de uitzaai van onder andere berken, wilgen en elzen. Door de juiste maatregelen kun je verschillende stadia in de begroeiing ontwikkelen of in stand houden.

TEKST: ROB ARBEIDER – FOTO'S: IPC GROENE RUIMTE

Om problemen met uitzaai te voorkomen is het belangrijk om iets van de achtergronden te weten. Planten groeien niet zomaar ergens. Elke plant is gebonden aan een specifieke combinatie van standplaatsfactoren zoals bodem (voedselrijkdom, zuurgraad, vochthuishouding), water

(waterkwaliteit, grondwaterstand, kwel), (micro)klimaat (temperatuur, licht, wind) en invloed van andere planten (schaduw, concurrentie). Daarnaast zijn er natuurlijk de invloeden van mens en dier. Wanneer een oever is aangelegd en je zou hier vervolgens niets meer doen, dan verloopt de ontwikkeling in een

aantal duidelijke fasen. De eerste fase heet de pionierfase, de laatste fase de eindfase of climaxfase. Die eindfase ontstaat na honderden jaren en bestaat meestal uit bos. De eerste jaren na aanleg is er sprake van een hoge dynamiek (wind, zon, regen, concurrentie tussen soorten). Er is geen microklimaat en weersinvloeden hebben vrij spel. Droog, nat, koud, warm, uitdroging door wind zorgen ervoor dat veel plantensoorten zich (nog) niet kunnen ontwikkelen. Er zijn echter een aantal soorten die geen probleem hebben met deze hoge dynamiek. Dit zijn de pioniersoorten.

Pioniersoorten

Elzen, berken, wilgen maar ook melde, klaproos, straatgras en vele andere plantensoorten horen bij de categorie pioniersoorten. Dit zijn soorten die in extreme situaties kiemen en zich vervolgens kunnen handhaven. Na verloop van tijd (enkele jaren) komt er meer rust in de begroeiing en zal het object meer vergrassen. De pioniersituatie is voorbij en soorten als klaprozen en straatgras verdwijnen omdat ze de concurrentie met de andere soorten niet meer aankunnen. De houtige gewassen verdwijnen echter niet, zodat oevers ontstaan met kruiden en veel (ongewenste) houtige begroeiingen. Je kunt dit afmaaien, maar uiteindelijk los je hier het probleem niet mee op. Het kan zelfs groter worden.

Beheer van nieuwe oevers

Problemen met houtige begroeiingen beginnen meestal bij de aanleg. Er ligt een prachtige glooiende oever te wachten op pioniersoorten. De kans is bijna 100 procent dat ongewenste uitzaai van houtige gewassen als berk, els en wilg hierop plaatsvindt. Doe je niets, dan wordt uiteindelijk alles bos. Maatregelen tegen bosvorming zijn dus altijd noodzakelijk. Er zijn een aantal oplossingen. Is de uitzaai massaal, dan is het advies de komende twee jaar minimaal vijf maal per jaar maaien. Dus nog even geduld voor wat betreft de mooie kruidenrijke oever. Na twee jaar is de pionierfase voorbij en is een grazige omgeving ontstaan. Dit is niet het geliefde kiembod voor pioniersoor-

ten en deze zullen zich dan ook sporadisch uitzaaien waarbij het beheer jaarlijks trekken is van een beperkt aantal zaailingen. Na deze twee jaar kun je een plantenmengsel uitzaaien. Het zal wat langer duren maar bij een goed maaibeheer ontstaat vanzelf een kruidenrijke oever. Is de uitzaai niet massaal, trek dan jaarlijks ongewenste zaailingen. Ook hier is na twee jaar de pionierfase voorbij. Het uitgangspunt voor kruiden is dan kansrijker omdat de eerste twee jaar niet vijf keer per jaar wordt gemaaid, waardoor grassen winnen.

Beheer van bestaande oevers

Houtige begroeiingen verdwijnen niet door een keer per jaar te maaien. Er zit voldoende voeding in de wortels om direct of het volgende voorjaar weer uit te lopen. Bij dit soort beheer staan deze begroeiingen er over honderd jaar nog. Eigenlijk is dit beheer geen optie. Bij een dichte bezetting is trekken geen optie omdat er te veel bodembeschadiging plaatsvindt. Er ontstaat dan weer een pioniersituatie, je start als het ware weer met een nieuwe oever. Is de bezetting dicht, dan zit er niets anders op dan laag afzetten en de komende twee jaar, vijf keer per jaar te maaien.

Bij een goed beheer wordt na verloop van tijd de dynamiek lager waardoor de kans op inzaai van houtige soorten steeds kleiner wordt.

Tips oeverbeheer

- Niet de hele golfbaan hoeft in één keer klaar te zijn. Hou het behapbaar en pak het planmatig aan. De natuur heeft tijd genoeg.
- Zaaï om de twee of drie jaar wat nieuwe soorten uit. In de bodem vinden ook natuurlijke processen plaats waarbij specifieke soorten wel of niet zullen kiemen.
- Een goed ecologisch beheer behoort ook duurzaam te zijn. Wanneer zaken ongewenst zijn probeer dit dan ook definitief op te lossen met duurzame maatregelen.

Zie vervolgens het beheer van nieuwe oevers. Bij een lage bezetting moet je proberen deze opslag uit te putten en definitief kwijt zien te raken. Het beheer moet dan ook bestaan uit de komende twee jaar drie keer per jaar maaien in het groeiseizoen. Controleer in het derde jaar of je dit beheer moet voortzetten. Is de bezetting erg laag, dan kun je overwegen om de wortels door te steken en het bovengrondse deel eruit te trekken. Dus niet graven maar doorsteken van de wortels.

Rob Arbeider werkt bij IPC Groene Ruimte in Arnhem, telefoon (026) 3550100, www.ipcgroeneruimte.nl